

Obsah prezentace
Kurz: Korupce a protikorupční politika
David Ondráčka
FSS, Brno – 3.5. 2006

- **Financování politických stran**
- **Vnitrostranická demokracie a její nedostatky**
- **Střet zájmů**
- **Veřejné zakázky**

Financování politických stran – právní rámec problematiky

využito z prezentace Mgr. Krnáčové – konference TIC, duben 2006

využito z prezentace Mgr. Belka – konference TIC, duben 2006

- Ústava ČR – článek 5 a 9
- Listina základních práv a svobod (20,21,22)
- Zákon 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích
Právní rámec problematiky
- Z. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR
- jiné zákony

Sporné momenty ve financování

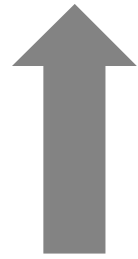
- Příspěvek na volební náklady ex post (1,5%)
- Volební kauce – nevratnost
- Příspěvek na mandát – nikoli polit. činnost
- Nevyváženost při oceňování činnosti parlamentních a neparlamentních stran – problém ED

Nejzávažnější problémy

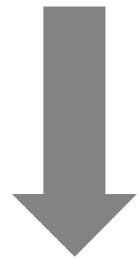
- neodovzdávanie výročných finančných správ
- nedynamický a elitársky systém
- neexistujúca kontinuita
- hrozba závislosti strán na štátnych prostriedkoch
- pokles významu darov a ich rozpúšťanie v iných zdrojoch v dôsledku sprísnenia legislatívy
- diverzifikácia zdrojov

Štátne financovanie: kartelizácia

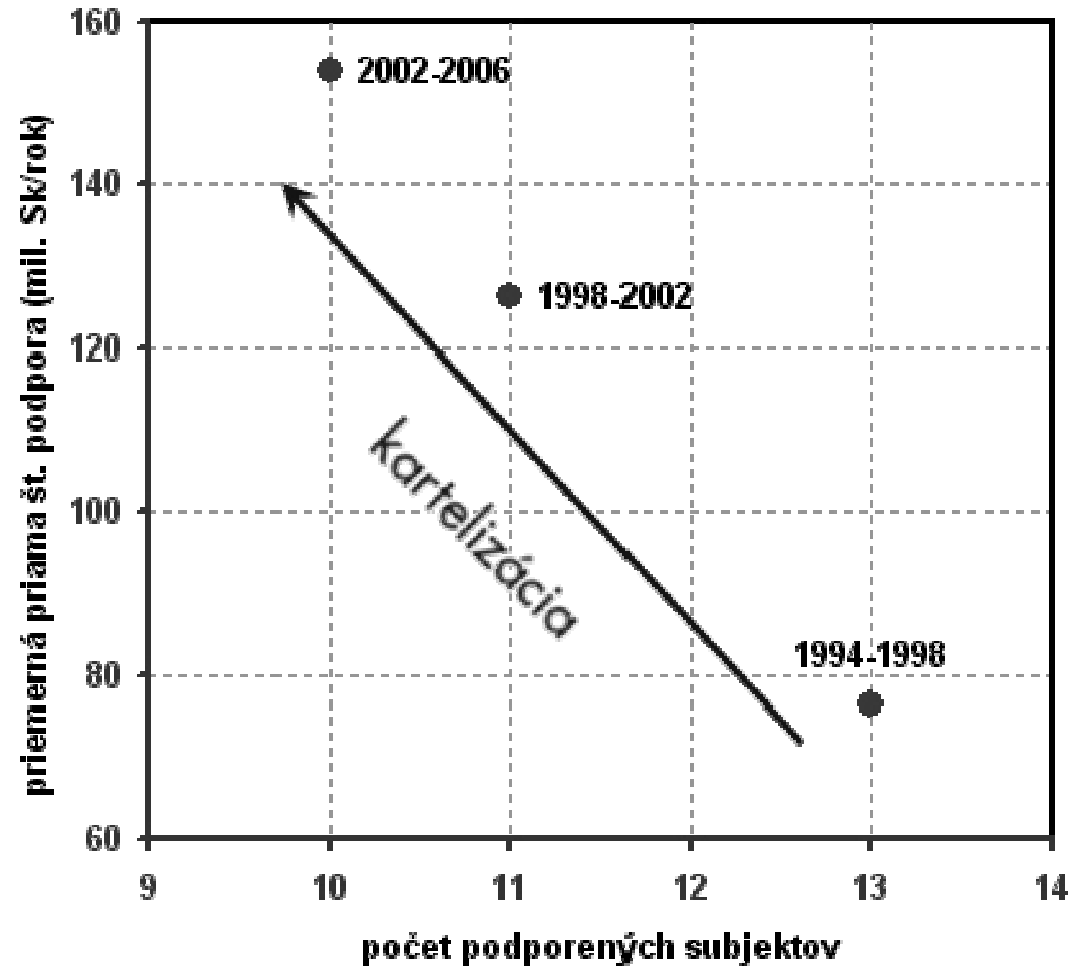
– využito z prezentace Mgr. Belka – konferencie TIC, duben 2006

**súhrn
verejných
výdajov**

**počet
participujúcich
strán**

Formy netransparentního fin.

- Platba za nepotřebné expertízy, podivné vědecké výzkumy
- Vysoké honoráře za účast na konferencích
- Netransparentní poradenství
- Nákup pozic ve vládě /v orgánech společností
- Odměny za vítězství ve veřejných soutěžích
- Kšeftování se směnkami, jiné podivné transakce
- Nefinanční plnění

Financování PS v ČR

- Státní – přímé a nepřímé
- Členské příspěvky, dary, výnosy, půjčky
- Problematické – přes veřejné zakázky, služby nefinanční povahy, jiné formy
- Ohrožené období – předvolební období

Několik postřehů

- Financování by mělo být dle možnosti bez omezení – ale efektivně kontrolováno
- Státní dotace neomezí korupci
- Při umožnění jiných forem – menší pravděpodobnost účetních podvodů
- Čím víc omezení a zákazů, tím víc obcházení
- Financování PS by mělo být předmětem veřejné diskuse

Vhodné nástroje

- zlepšenie vzťahu súkromných a verejných zdrojov
 - prehĺbenie dôležitosti členských príspevkov
 - obmedzenie centralizmu (zvýraznenie regionálneho rozmeru financovania)
- lepšie demokratické fungovanie
 - osobná zodpovednosť za financovanie subjektu (napr. štatutár strany)
 - zníženie hranice vstupu do systému
 - prvky verejnej kontroly
 - nezávislý audítor, resp. orgán štátnej kontroly (napr. NKÚ)
 - sankcie za neplnenie zákona

Argumenty PRO vnitrostranickou demokracií

- Vnitřní demokracie může vést k nominacím kompetentních kandidátů
- Skutečný boj se odehrává uvnitř stran, ne mezi stranami – měl by být podle pravidel
- Jen jasná pravidla mohou strany otevřít a zatraktivnit pro nové členy
- Nedostatek vnitřní demokracie má vážné důsledky na fungování celé politiky a její průhlednost
- Když není demokracie uvnitř, nebude ani navenek

Argumenty PROTI vnitrostranické demokracii

- Příliš demokracie a otevřenosti ohrožuje přežití strany jako organizace, způsobuje neakceschopnost, chaos, úniky informací
- Nevyhnutelnost oligarchizace
- Straníci sledují soukromé zájmy, chtějí pozice a moc, ne komplikované procedury
- Občany příliš nezajímá, co se děje uvnitř stran?
- Příliš aktivní člen se může stát radikálem a ideologem, a už nepředstavuje názor většiny

Mrtvé duše – fiktivní členové

- Příklady odhalených případů mrtvých duší: ODS (Brno, Praha 5); ČSSD (Jablonec, Praha - Hulínský); US (Brno), některé strany neaktualizované databáze (KDU)
- POUHÝ VRCHOLEK LEDOVCE??
- Reakce stran – vylučování, rušení buněk (ČSSD (Český Těšín, Vysočina), ODS (Zlín))
- Pravidla pro zakládání nových, alternativních buněk (ODS)
- Při malém počtu straníků stačí k ovládnutí místní organizace poměrně málo mrtvých duší (levná záležitost)
- Kontrola přes placení příspěvků – minimální vliv (nízké poplatky)

Klientelismus a neviditelné zájmy

- Kdo organizuje vlivové skupiny a „neviditelné“ zájmy? Kdo reálně ovládá strany a místní stranické buňky?
- Místní podnikatelé, podnikatelské lobby (betonářská, farmaceutická)
- Poradci/lobisti, „univerzální“ konzultanti, PR agentury, právní kanceláře
- Cíl: získat vliv na rozdělování veřejných zdrojů (zakázky, dotace, fondy), na rozhodování zastupitelstev a rad měst, a vytváření legislativy
- Příklady: Příbram, Liberec, Brno, Havířov (uplácení voličů), ...
- Fungují politické strany jako klientelistické firmy maximalizující zisky svých manažerů??
- Probíhá to formou přímé korupce nebo se jedná o obchod s vlivem?

Primárky - příklady

- Vetování některých kandidátů z centra stran
- Nominace nestraníků (externích lidí) na volitelná místa kandidátek
- Obcházení krajů, dosazování shora - příklad (Bublan x Jandák, ČSSD), senátní kandidáti
- Pravidlo o zákazu kandidatury pro nové členy (ODS, ČSSD)
 - proti stanovám, diskriminační vůči novým členům
 - nebo projev zdravého pudu sebezáchovy stran?

Primární volby

- Volební řády a formální pravidla -většinou dodržována (tajné hlasování)
- Hierarchická stranická struktura: místní-okresní-krajská-centrální
- Minimální vhléd veřejnosti; média zajímají jen výsledky
- Primárky - významný prvek občanské kontroly kandidátů

- Dochází ke střetům (či dohodám) mezi stranickými skupinami
- Příklady: Kalousek x Svoboda (KDU); Zemanovci x Grossovci (ČSSD); „převrat“ u Zelených

Střet zájmů

- Pojem
 - Střet zájmů nastává tam, kde se způsob výkonu určitého zaměstnání nebo funkce může dostat nebo přímo dostává do rozporu se soukromým zájmem osoby, která toto zaměstnání nebo funkci zastává.
- Může nastat jak u úředníků, tak i u volených zástupců
- Důsledkem ohrožení důvěry ve veřejnou správu

Úprava střetu zájmů - 1

- Definice střetu zájmů
- Povinnost zveřejnit ty okolnosti, které mohou střet zájmů způsobit
- Postup při střetu zájmů (vyloučení z rozhodování)
- Neslučitelnost funkcí ve veřejném sektoru
- Zákazy určitých činností v soukromém sektoru
- Post-funkční omezení
- Postup jak upozornit na střet zájmů
- Za porušení povinností sankce

Úprava střetu zájmů - 2

- Je vhodné upravit problematiku střetu zájmů v případě volených zástupců (viz některé postkomunistické země)
- TIC a účinnější zákon o střetu zájmů (viz příloha)
 - Široký okruh povinných osob
 - Nový rozsah povinností
 - Zpřesnění povinností a omezení
 - Registr zájmů
 - Princip veřejnosti, dostupnosti informací
 - Post-funkční omezení
 - Účinné řízení
 - Sankce

Majetková přiznání

- Cílem umožnit veřejnou kontrolu nad majetkovými poměry vybraných osob
- Předmětem soupis předem určeného majetku
- Plošně a periodicky versus ad hoc (v prvním případě není příliš efektivní)

Veřejné zakázky

- Právní úprava: zákon č. 40/2004 Sb., o veřejných zakázkách (účinný od 1. 5. 2004); nahradil zákon č. 199/1994 Sb.
- Nový zákon schválený PSP v lednu 2006
 - Stanoví přesnější pravidla pro zadávání VZ s cílem umožnit účelné a hospodárné nakládání s veřejnými prostředky
 - Aplikuje směrnice EU
 - Místy kazuistický, nesrozumitelný

Indikátory korupce u VZ

- Chybí průhlednost a předvídatelnost pravidel
- Nastavení kritérií zvýhodňující jednoho z uchazečů (předem vybraného)
- Zakázky pro veřejný sektor ekonomicky nevýhodné
- Pletichy při hodnocení nabídek
- Střety zájmů; nadstandardní styky s uchazeči
- Rozhodující osoba si „žije nad poměry“
- Nedodržování podmínek smluv (neuplatňování sankcí)
- Utajování informací; změny/ztráty dokumentů

Konkrétní problémy u VZ

- Nekvalitní plánování potřeb (nepotřebné projekty)
- Výběr typu zadávacího řízení (častá užší řízení)
- Hodnotící kritéria
- Výběrové komise (složení, politické tlaky)
- Umělé rozdělávání zakázek
- Neprůhledné podlimitní zakázky
- Vznik koluzních kartelů (tiché dohody uchazečů)
- Výrazný tlak ze strany dodavatelů („drsné“ metody, pokusy o diskreditaci)
- Problematická role některých prostředníků (organizátorů VŘ) – provázanost se zadavateli

ÚOHS a NKÚ

– ÚOHS

- **Formální kontrola - stroj na rozhodnutí**
- **Nedůrazná sankční politika (nízké pokuty)**
- **Chybí metodické vedení zadavatelů**
- **Výrazné zaměření pouze na hospodářskou soutěž**
- **Málo otevřený úřad**

– NKÚ

- **Nemůže kontrolovat samosprávné peníze**
- **Nemá mechanismus vynutit nápravu**
- **Chybí prezident**

Součet ztrát z nehospodárnosti – průzkum TIC, červen 2005

- Cíl: sečíst objem nadbytečných nákladů u veřejných zakázek kvůli neefektivitě a neprůhlednosti
- Komplikovaný průzkum
 - složitá metodologie (zatím pouze odhady WB, OECD)
 - Problém - neposkytování informací
 - Metodologie – www.transparency.cz
- Zdroje dat
 - NKÚ
 - Ministerstvo financí
 - Náklady u vybraných typů komunálních služeb - obcí
- **Výsledky: 32.4 miliard korun ročně!!!**

PPP – významné riziko

- Připravenost a profesionalita veřejné správy na PPP
- Délka kontraktů – nemožnost vyvození politické odpovědnosti za případně špatně nastavené projekty
- Riziko přílišného zadlužování (obtížně kontrolovatelné)
- Komplikovanost smluv – nemožnost veřejné kontroly

→ **Krotit přílišná očekávání,
PPP není samospasitelný koncept**